

Učiteljski Tovariš.

Glasi avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Clara pacta — boni amici. — Odkrita beseda. — Da se razumemo! — Zmes. — Učiteljske in duhovniške plače. — Zapisnik razprave pri zaupnem shodu „Dež. učit. društva“ za Goriško-Gradiščansko. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Listnica uredništva. — Listnica upravnštva. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Inzerat.

Clara pacta — boni amici.

Izvojevati bočem z njim to reč,
dokler se mi trepalnica še giblje!
Shakespeare: Hamlet, V., 1.

I.

Kant piše nekje: „Es ist umsonst, Gleichgültigkeit in Ansehung solcher Nachforschungen erkünsteln zu wollen, deren Gegenstand der menschlichen Natur nicht gleichgültig sein kann.“ — Teh besed smo se spomnili, ko smo se namenili, da presodimo s svojega stališča trezno in mirno razmere, ki so v zadnjih dneh zavladale v našem šolstvu, oziroma med našim učiteljstvom. Po našem političkem časopisu so v polpreteklih dneh obilo pisali poklicani in nepoklicani ljudje o šoli in učiteljstvu. Vsi ti članki, ki so naša interna vprašanja spravili takorekoč na javno sejmišče, se nam zde manj stvarni nego osebni. Ta nepravilnost temelji v maniri, ki je v dobi naših ljutih političkih bojov stopila na čelo bojujočim se strankam. Ta manira se je zlasti udomačila v naši takozvani katoliško-narodni stranki, kjer igrajo osebnosti glavno ulogo. Zakaj kadarkoli je bil v njenih listih govor o šoli ali učiteljstvu, je vselej padlo prvo poleno po gotovih osebah našega stanu, a stvar sama je bila vedno potisnjena v ozadje, ker je samo docela prirodno, da je težko pisati o stvari onemu, kdor stvari ne razume. Da so se tega komodnega načina nemoškega bojevanja poprijeli tudi tisti, ki hočejo v par dneh in v par člankih rešiti naše vprašanje kar tako mimogrede, je tudi čisto jasno in opravičeno, saj se dajo tolikokrat opravičiti človeška dejanja samo z znano prislovico: „Verba movent — exempla trahunt!“

Popolnoma se nam zdi opravičena zahteva, da se tudi mi izjavimo jasno in določno, kako stališče zavzemamo nasproti vsemu temu, kar je v poslednjem času razburilo duhove in kar nam služi v dokaz, da je še vedno mnogo življenja v nas, da nismo brezčutni in nedovzetni do vsega, kar se tiče nas in našega šolstva, da nismo v kljub nepravilnim razmeram, ki nas oklepajo že od pamtiveka, prepojeni z resignacijo, ki je posledica večnega omoštva! To je na vsak način in v vsakem primeru veselo pojav! Kaže nam, da se pretaka še vedno po naših žilah živa kri, da ne mislimo še tako brž ukloniti tilnika in čakati s prekrižanimi rokami, da nas pogoltnejo valovi težkega življenja.

Naša srca niso tiha grobišča, nad katerimi vejejo brezvplivno mrzli ali mehki vetrovi; naša srca so polna ognja in opravičenih želja, polna visokih upov in neomajnega poguma. Mi imamo vrhutega še najboljši namen in trdno voljo, da odkrijemo brez vsake obzirnosti rane, ki krijejo naš stan, ne da bi hoteli kompromitovati s tem sebe, nego da povemo drugim, višjim, tistim, ki so odgovorni, kaj so zagrešili nad nami, kaj so zamudili prej, preden se je razgrnila nad vsem našim delovanjem tista odgovornost, ki nam stoji danes brez prestanka za petami.

V našem listu je bil že neštevilnokrat govor o žalostnih gmotnih razmerah ne samo našega, nego vsega avstrijskega učiteljstva. V zborovanjih „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“, v zborovanjih naše „Zaveze“ v Gorici in v Trstu, v zborovanjih okrajnih učiteljskih društev pri nas in drugod, v zborovanjih vseh drugih avstrijskih učiteljskih zvez, v zborovanju vsega avstrijskega učiteljstva na Dunaju l. 1898. je bilo že toliko in toliko govora o krivičnem našem gmotnem položaju, da nas poznajo vsi ljudje in vse stvari na zemlji in v nebesih že samo po tem in že samo zaradi tega. In toliko prošenj, temeljito sestavljenih in z neovrgljivimi dokazi podprtih, je bilo že uposlanih tako posameznikom kakor celim korporacijam in zastopom, nižjim in višjim inštancam, da so začeli govoriti celo o naši nadležnosti in da so nas začeli odpravljati izpred vrat z moškimi obljubami, kar je seveda vredno posebnega pondarka! In tako ni danes stanu razen našega — če izvzamemo delavstvo — ki bi bil moral toliko duševne energije in toliko fizičnih moči žrtvovati v to, da si pribori samo tisto materialno stališče, ki mu ga jamči državni šolski zakon. Na drugi strani pa je tudi res, da niso doslej prezirali še nobenega paragrafa tako temeljito in tako neizprosno kakor baš paragraf, ki nam ustvarja na papirju dostojno eksistencijo. Samo paragraf, govoreč o enakopravnosti avstrijskih narodov, je bil vedno deležen enake čudovite milosti.

Konec vseh koncev je vedno eden in isti: „Radi bi, prijatelji, pa ne moremo!“ Kar je ljudi, ki so nam še posebno naklonjeni, si znajo pomagati še drugače, kadar je treba odščipniti učiteljstvu košček kruha: udarijo v ropot, in v njem zamro hipoma naši proseči glasovi! To je naklonjenost, ki jo razume tisti, kdor more. Mi je ne. Nam zveni samo po ušesih najlažji vse izgovorov: Ne moremo!

Kar se tiče učiteljstva, je seveda vse to drugače. Nikakor se ne moremo iznebiti misli, da se zdimo še vedno

nekaterim višjim in nižjim ljudem manjvredni, da se še vedno maščuje naša žalostna preteklost, ki je nismo zakrivili sami, nad nami, zakaj kakor smo bili takrat zgolj poslušni in neplačani stroji, tako bi morali tudi danes samo delati in delati, ne pa tudi uživati zasluženega plačila. To čudno naziranje tiči še vedno nekaterim ljudem globoko v kosteh. Učiteljstvu ukazujejo: Moraš to in to! A nihče ne vpraša: Ali pa tudi moreš?

In to so razmere, ki se nam ne zde zdrave, razmere, ki popolnoma opravičujejo nezadovoljnost, ki vlada med vsem avstrijskim učiteljstvom. Njegovo dosedanje delovanje ne stoji v nikakršnem soglasju s plačilom, ki ga je prejemale doslej za svoje delo. Zatorej vzdržujemo še vedno lahko in z mirno vestjo trditev, da je delalo učiteljstvo mnogo več, nego se da lahko sklepati iz njegovega finančnega položaja, zakaj če bi sodili po tem, bi morali trditi, da je bilo naše delo tako, kakršno je bilo naše plačilo, torej nezadostno, brezuspešno. Da pa ni temu tako, ve vsak, komur ni neznana naša kultura. Višje šolske oblasti, deželni zbori in državni zbor so že obilokrat izrekli delovanju učiteljstva zaslužen priznanje. Pritrdili so nam celo — tako tudi sedanjí naučni minister — da zveni največji disakord med našim delom in našo plačo in da je treba učiteljstvu pomagati. To je vse res in lepo, a grdo je samo to, da je vseh pozitivnih obljub in besed konec negativen, da torej zadnje uničuje vero v prvo.

Da pa smo opravičeni zahtevati hitrega in izdatnega izboljšanja materialnega položaja, to smo že neštetokrat dokazali z besedo in pismom. Vredni smo tega, če motrimo svojo eksistencijo zgolj s človeškega stališča, če se že ne čemo vedno sklicevati na zgoraj imenovani zakon. Opravičeni pa smo vedno poudarjati to zahtevo tudi zategadelj, ker nam je v resnici pri sreči zdravi in normalni razvitek in napredek našega šolstva. In da se naše šolstvo zdravo in normalno razvije, je treba pred vsem, da se da glavnemu faktorju šolstva — učiteljstvu — zdrava in normalna podlaga, da se torej pred vsem odpravi glavni nedostatek, da se torej začne graditi poslopje od spodaj gor, a ne od zgoraj dol, kakor je poudarjal eden izmed letošnjih govornikov pri „Zavezinem“ zborovanju v Trstu.

In govorili bi neresnico, če bi se upali trditi, da so se naša šolska oblastva energično poprijela dela, da se odpravi čim prej ta glavni nedostatek, da se vsemu temu, kar ne ugaja in ne zadovoljuje, najde prvi, glavni, edini vir. Ali pa so se že sploh poprijela tega dela? Ali so že sploh šla iskat ta vir? — Ne! —

Odkrita beseda.

Pod tem naslovom se je oglasil v „Slovenca“ dne 22. decembra 1902 „napredni učitelj L.“ Za ta psevdonim je posodil svoje ime bivši ljubljanski suplent, ki službuje zdaj na Štajerskem. Da člankov „Več luči“ in „Še nekaj luči“, ki so bili priobčeni v „Slovenca“ in za katere je zastavil svoje ime omenjeni suplent, ni spisal ta gospod sam, ampak da so mu pomagali in kumovali znani ljubljanski malkontenti, je dognana stvar. Slednji so bili pa previdnejši in bolj prebrisani, zato so poslali po kostanj v ogenj mladega, sicer marljivega, a v tem oziru še neizkušenega učitelja; sami so si pa meli roke, češ, če kaj pride, se bomo izgovorili na tega gospoda tovariša in na sedanje in bivše suplente ljubljanske. Eden sedanjih suplentov ljubljanskih mi je sam zatrjeval, da znane polemike v „Slovenca“ niso krivi suplentje, ampak

nekdo drugi, ki se pa dela lepega in nedolžnega. Sicer pa pravi pregovor, da hodi vrč tako dolgo k vodnjaku, da se ubije.

Navzlic temu, da v vseh teh člankih lete pušice na mojo osebo, bi se ne bil spuščal v to polemiko, ko bi me „napreden učitelj L.“ ne bil v 293. številki „Slovenca“ kar naravnost pozval k temu. V tem članku me dolži, da sem pripovedoval o g. nadzorniku A. Maierju, da „prisluškuje“. Če bi bilo tukaj kaj resnice na tem, je tako očitanje že samo na sebi nesramna denunciacija! Resnica pa je, da o „prisluškovanju“ nisem nikdar in nikjer govoril, ker nisem imel tudi najmanjšega povoda in vzroka k temu. Če pride nadzornik službeno v šolo in naredi morebiti par korakov po hodniku ter opazuje to ali ono napravo, to vendar ni „prisluškovanje“ in to vestnega učitelja tudi prav nič ne moti, ker ve, da ne poučuje otrok zaradi nadzornika, ampak zaradi otrok samih. Nasprotno: vesten učitelj je še vesel, če ga nadzornik večkrat obiše, posebno tak nadzornik, kakršen je g. A. Maier, ki daje učiteljstvu iz svojega temeljitega pedagoškega znanja in izkušnje svoja blagohotna navodila, ne da bi eventualne napake uporabljaj dotičniku v škodo. Čemu torej predbacivati gosp. nadzorniku „prisluškovanje“ ali „sekiranje“, ko nikomur niti lasu ni zakrivil! Bodimo zadovoljni, da imamo za nadzornika moža, ki je z dušo in telesom učitelj, ki z največjo navdušenostjo in neumorno pridnostjo deluje za povzdigo ljudskega šolstva in za ugled učiteljskega stanu.

Da je pa „napreden učitelj L.“ glede „prisluškovanja“ spravil v zvezo z g. nadzornikom tudi mojo osebo, je imel gotovo svoj namen, kateri je pa tako prozoren, kakor je tudi hudoben. Prepričan naj bo, da se mu ta namen ne posreči; opozarjam ga pa na pregovor, ki pravi: „Kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade“.

(Dalje.)

J. Dimnik.

Da se razumemo!

V „Slovenca“ od pretekle srede 24. decembra 1902 l. piše nekdo o šoli in učiteljstvu na kmetih. Ne bomo se spuščali v podrobnosti tega spisa, ki je brez dvoma potekel iz peresa kakega bolj treznega in kolikortoliko še za svoj narod vnetega starejšega duhovnika. Hočemo pa vendar konstatovati, da smo že tudi mi čestokrat poudarjali, da sta duhovnik in učitelj nakazana eden na drugega, da sta navadno edina faktorja na kmetih, ki sta poklicana, postavljati temelj za boljšo bodočnost narodovo, da bi torej ta dva stanova morala biti složna v delu za narodovo prosveto. Izjavili smo tudi že, da sloni naše delovanje na naukih naše vere in prosili, naj se ovadi učitelj, ki bi delal zoper vero, višji gosposki, da ga kaznuje. Rekli smo, da stojimo na temelju šolskih zakonov, ki dajejo vsemu pouku in vzgoji versko-nravno smer. In vse to smo rekli iz odkritega srea, ker hočemo tudi res tako delovati, ne pa zato, da bi s takimi besedami prikrivali svoje misli. „Slovenčev“ člankar pravi, da med duhovniki in učitelji ni načelnega nasprotstva, ker oba stanova morata delovati na versko-nravni podlagi, pač pa se to nasprotstvo umetno neti od liberalne (?) strani. Duhovščina ne hrepeni po konkordatni šoli, ker je ta nemogoča, pač pa hoče imeti nekaj besede pri vzgoji mladine. In tako dalje več lepih besedi — pa san h besedi.

Kadar obupava gospoda okolo „Slovenca“ nad svojo nespametno taktiko glede šole in učiteljstva, takrat jo je